

Kapitel 2

Miljörelaterad hälsa

Bakgrund

Det allmänna hälsotillståndet i Sverige påverkas av många olika faktorer som kan delas in i flera huvudområden: socioekonomiska förhållanden, miljö- och levnadsvillkor samt sociala och kulturella faktorer [1].

Människor med lägre utbildning, lägre inkomst och/eller osäkra jobb har större risk att utsättas för hälsorisker i sin omgivning [2, 3]. Hälsan påverkas också av var i landet man bor och hur stadens eller bostadsområdets storlek och struktur ser ut. I flera städer är luftföroreningarna högre i områden med socioekonomiska utmaningar, och hur den fysiska miljön är utformad kan påverka både buller och tillgången till grönområden [3, 4]. Dålig inomhusmiljö kan dessutom öka risken för negativa hälsoeffekter [2].

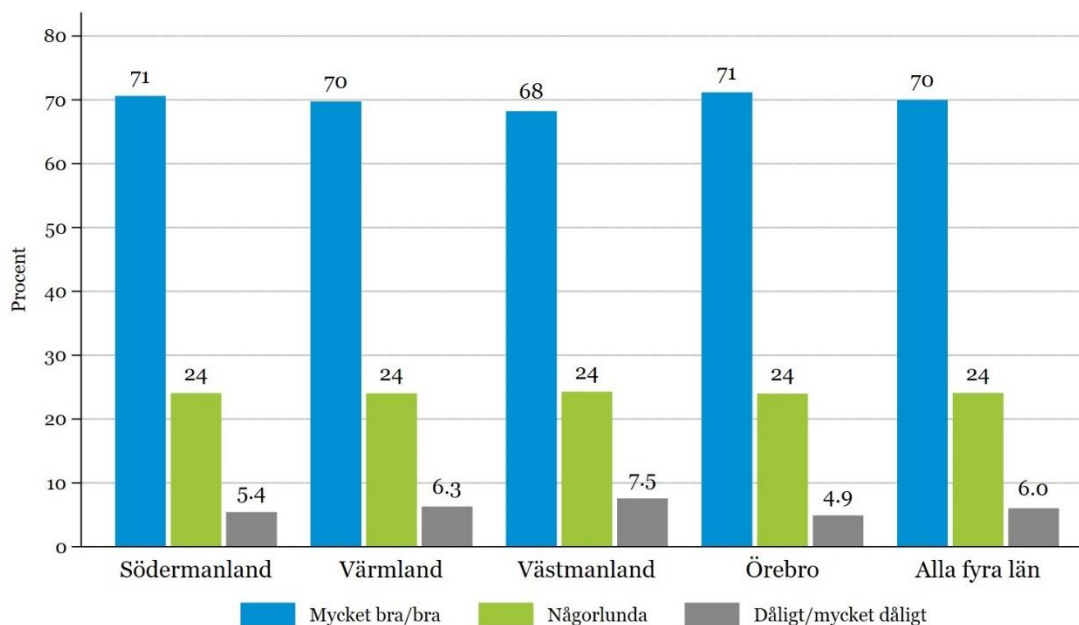
Utbildning förbättrar chanserna på arbetsmarknaden och kan leda till högre inkomster. Personer med låg utbildningsnivå löper generellt sett en större risk att drabbas av ohälsa, såsom kroniska sjukdomar, vilket gör dem mer sårbara för miljörelaterade faktorer. Faktorer som ålder, kön och födelseort har också stor betydelse för miljörelaterad hälsa [5, 6]. Nyanlända riskerar exempelvis att bo i trånga och undermåliga bostäder, vilket kan medföra problem som bristande ventilation och ökad spridning av infektionssjukdomar [3].

Att utforma våra stadsmiljöer för att främja hälsa och välbefinnande blir allt viktigare. Gröna miljöer har många hälsofrämjande egenskaper, som att minska skadlig exponering för luftföroreningar, buller och extrem värme, samt att uppmuntra fysisk aktivitet, trivsel och säkerhet [3]. Dessa miljöer kan också motverka de negativa effekterna av en ogynnsam socioekonomisk bakgrund och är därför viktiga för att förbättra folkhälsan i utsatta områden [3, 7].

Sammanfattningsvis behöver Sverige minska socioekonomiska ojämlikheter genom att förbättra utbildnings- och inkomstmöjligheter, särskilt i utsatta områden. Det är också viktigt att förbättra boendemiljöer och närmiljöer för att minska exponeringar som luftföroreningar och buller, vilka kan leda till hälsorisker. Speciellt fokus kan riktas mot utsatta grupper, till exempel nyanlända, för att säkerställa goda levnadsvillkor och god hälsa. Att skapa stadsmiljöer med tillgång till gröna områden och möjligheter till fysisk aktivitet är avgörande för att stärka folkhälsan.

Det allmänna hälsotillståndet

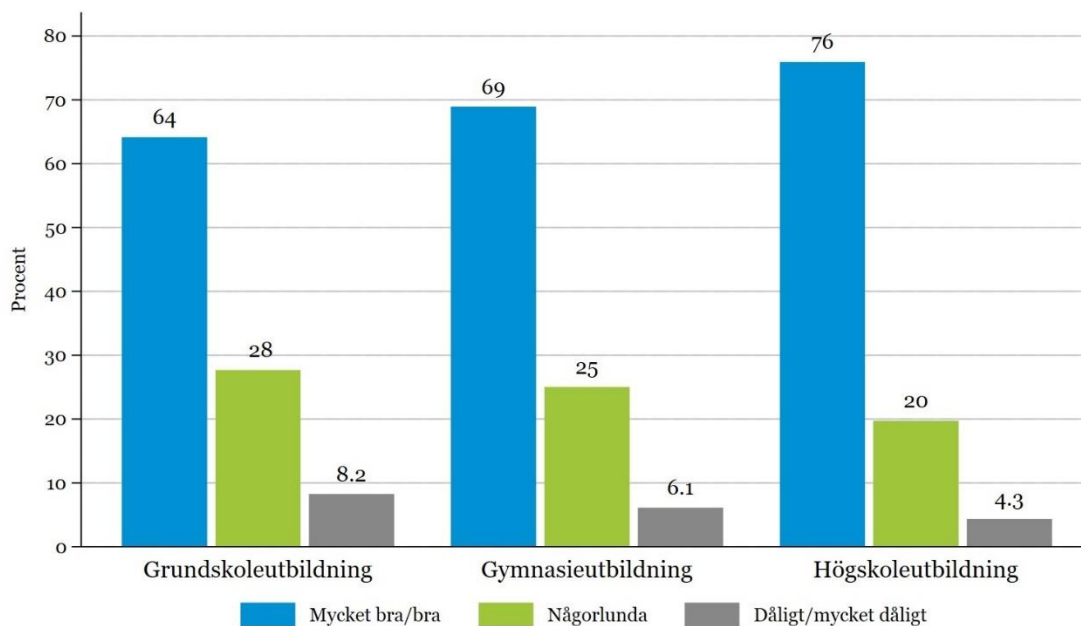
Det allmänna hälsotillståndet uppges vara mycket bra eller bra för totalt 70 procent av invånarna i våra fyra län, se figur 2.1. En del, 24 procent, bedömer sitt allmänna hälsotillstånd som någorlunda och 6 procent som dåligt eller mycket dåligt. Det är små skillnader mellan länen och siffrorna överensstämmer med de nationella resultaten. Kvinnor anger att de bedömer sitt allmänna hälsotillstånd som mycket bra eller bra till 68 procent och män till 72 procent.

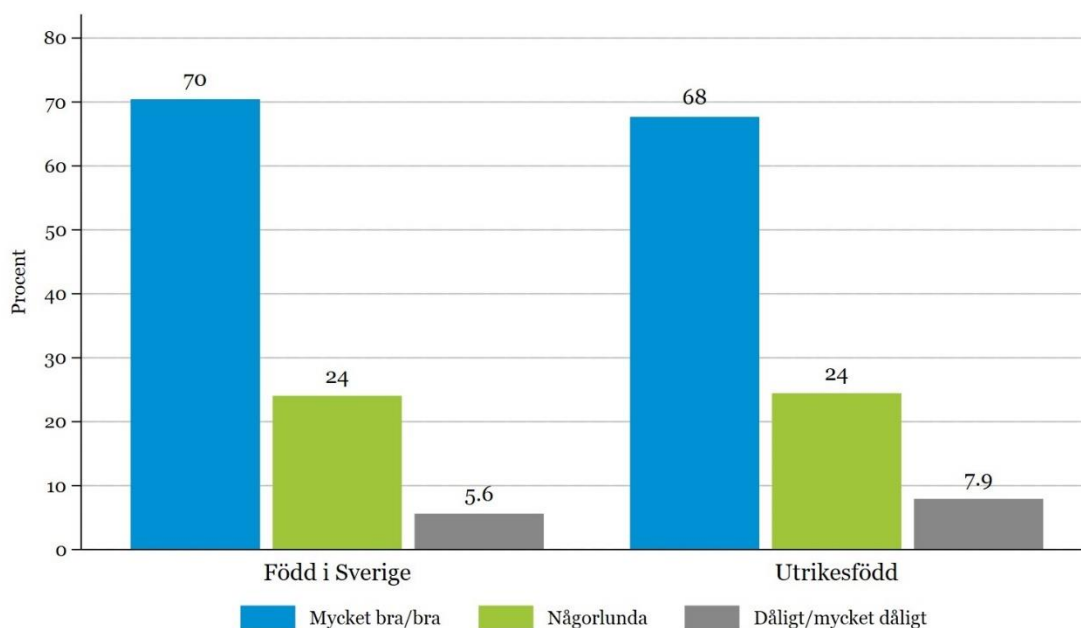
Figur 2.1. Andel (%) personer som bedömer sitt allmänna hälsotillstånd som mycket bra/bra, någorlunda eller dåligt/mycket dåligt för Södermanlands, Värmlands, Västmanlands och Örebro län samt totalt för de fyra länen. Källa: Miljöhälsoenkät 2023.

I de fyra länen bedömer personer med högskoleutbildning sitt allmänna hälsotillstånd som bättre än de med enbart grundskoleutbildning, enligt figur 2.2. Ett liknande mönster ses i riket. Dubbelt så många med grundskola som högsta utbildning bedömer sitt allmänna hälsotillstånd som dåligt eller mycket dåligt jämfört med de som har högskoleutbildning. Det finns ingen märkbar skillnad mellan personer födda i Sverige och utrikesfödda när det gäller att bedöma sitt hälsotillstånd som mycket bra eller bra, med 70 procent respektive 68 procent, se figur 2.3. Däremot finns det en skillnad i hur personer bedömer sitt allmänna hälsotillstånd som mycket bra eller bra beroende på inkomstnivå, se vidare figur 2.4.

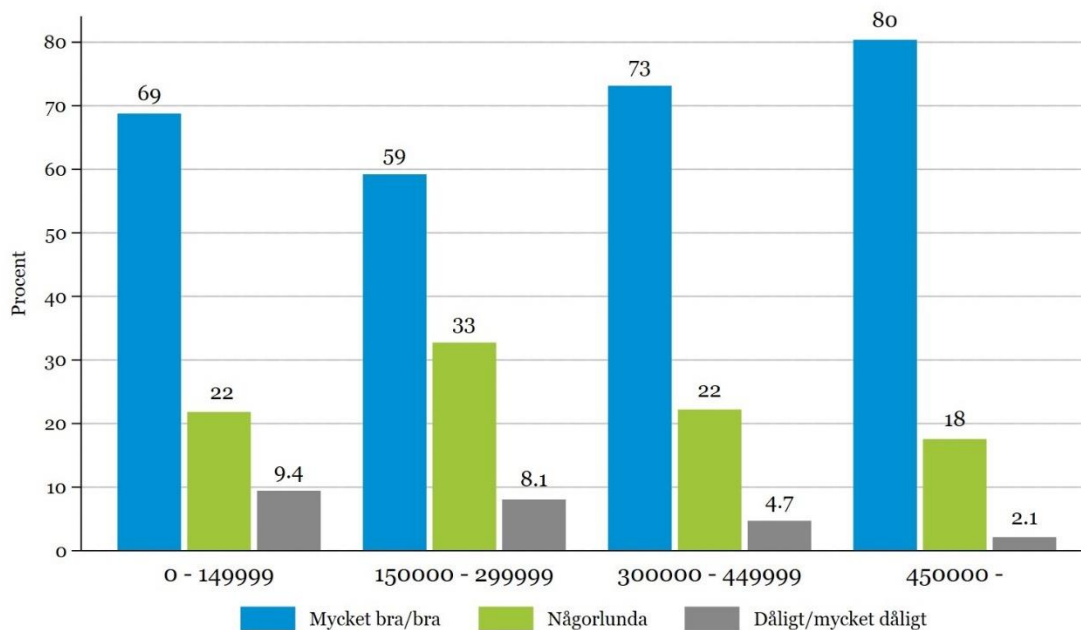
Cirka 17 procent av Sveriges befolkning uppger att de har någon form av fysisk, psykisk, kognitiv, intellektuell eller neuropsykiatrisk funktionsnedsättning, och av dessa anger 25 procent att deras funktionsnedsättning medför stora svårigheter. Det är mer än tre gånger så vanligt att personer med funktionsnedsättning upplever sitt allmänna hälsotillstånd som dåligt eller mycket dåligt, 19 procent, jämfört med övriga befolkningen, 6 procent [8].

Figur 2.2. Andel (%) personer som bedömer sitt allmänna hälsotillstånd som mycket bra/bra, någorlunda eller dåligt/mycket dåligt för Södermanlands, Värmlands, Västmanlands och Örebro län totalt, uppdelat på utbildningsnivå. Källa: Miljöhälsoenkät 2023.

Figur 2.3. Andel (%) personer som bedömer sitt allmänna hälsotillstånd som mycket bra/bra, någorlunda eller dåligt/mycket dåligt för Södermanlands, Värmlands, Västmanlands och Örebro län totalt, uppdelat på födelseland. Källa: Miljöhälsoenkät 2023.

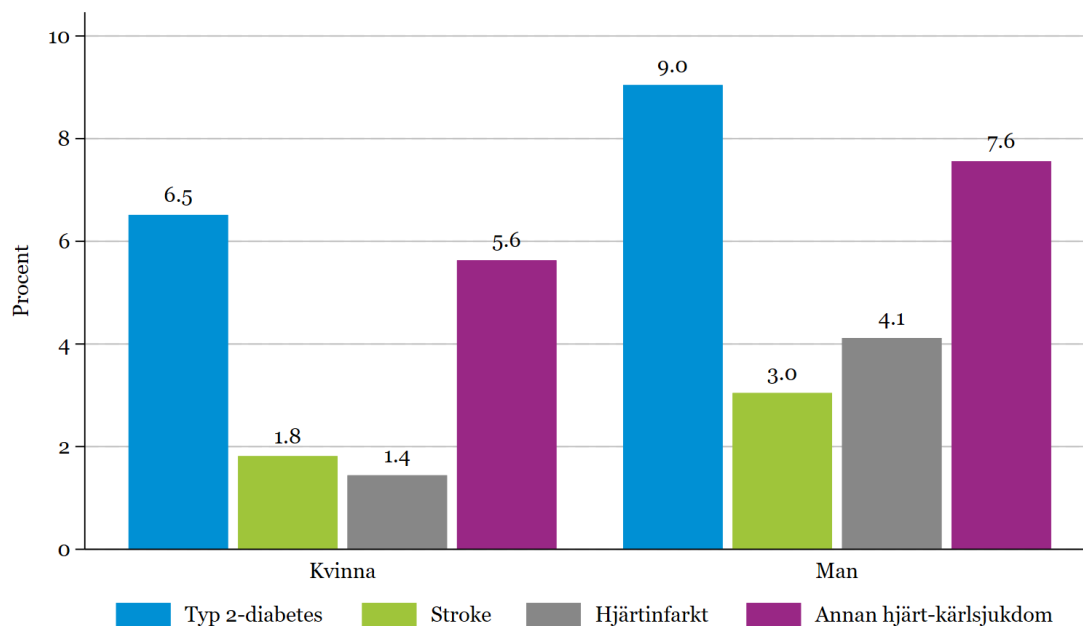

Figur 2.4. Andel (%) personer som bedömer sitt allmänna hälsotillstånd som mycket bra/bra, någorlunda eller dåligt/mycket dåligt för Södermanlands, Värmlands, Västmanlands och Örebro län totalt, uppdelat på inkomstnivå. Källa: Miljöhälsoenkät 2023.

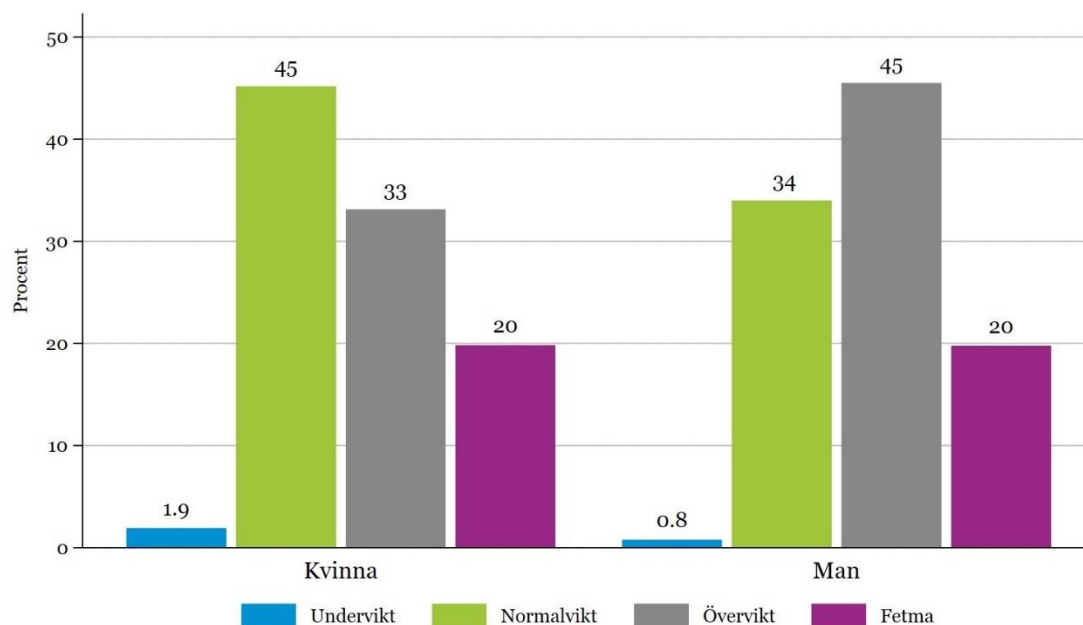
Förekomst av typ 2-diabetes, hjärt-kärlsjukdomar och BMI

Andelen kvinnor och män som drabbats av typ 2-diabetes, stroke, hjärtinfarkt och andra hjärt-kärlsjukdomar ses i figur 2.5. Typ 2-diabetes är vanligare hos män, där 9,0 procent av männen drabbats jämfört med 6,5 procent av kvinnorna i våra fyra län. Stroke är också något vanligare hos män, med 3,0 procent, medan endast 1,8 procent av kvinnorna har drabbats. Hjärtinfarkt är mer än dubbelt så vanligt hos män, där 4,1 procent är drabbade, jämfört med 1,4 procent av kvinnorna. När det gäller andra hjärt-kärlsjukdomar drabbas även män något mer än kvinnor, 7,6 respektive 5,6 procent.

Ett BMI mellan 18,5 och 25 klassificeras som normalvikt och ett BMI under 18,5 anses vara undervikt, vilket också kan ha negativa hälsoeffekter. BMI mellan 25 och 30 betraktas som övervikt, medan ett BMI över 30 definieras som fetma. Figur 2.6 visar skillnader i kroppsvikt enligt BMI mellan kvinnor och män baserat på Miljöhälsoenkät 2023. Bland kvinnor är den största andelen, 45 procent, normalviktiga. Hos män är normalvikt också vanligt men omfattar en mindre andel, 34 procent. Övervikt är den vanligaste kategorin bland män, med 45 procent, medan 33 procent av kvinnorna är överviktiga. När det gäller fetma är andelen densamma för båda könen, 20 procent. Undervikt är den minst representerade kategorin, där 1,9 procent av kvinnorna och 0,8 procent av männen klassificeras som underviktiga.

Figur 2.5. Andel (%) personer som har eller har haft typ 2-diabetes, stroke, hjärtinfarkt eller annan hjärt-kärlsjukdom för Södermanlands, Värmlands, Västmanlands och Örebro län totalt, uppdelat på kön. Källa: Miljöhälsoenkät 2023.

Figur 2.6. Andel (%) personer som har undervikt, normalvikt, övervikt eller fetma (enligt BMI) för Södermanlands, Värmlands, Västmanlands och Örebro län, uppdelat på kön. Källa: Miljöhälsoenkät 2023.

Sammanfattning

Det allmänna hälsotillståndet

I våra fyra län bedömer 70 procent av invånarna det allmänna hälsotillståndet som mycket bra eller bra, medan 24 procent anser det vara någorlunda och 6 procent bedömer det som dåligt eller mycket dåligt.

Utbildningsnivå påverkar det upplevda hälsotillståndet tydligt. Personer med högskoleutbildning uppger i större utsträckning mycket bra eller bra hälsa än de med grundskoleutbildning. Andelen som uppger dåligt eller mycket dåligt hälsotillstånd är dubbelt så hög bland dem med endast grundskoleutbildning.

Inkomstnivå har också stor betydelse, där 80 procent av dem med högre inkomster upplever mycket bra eller bra hälsa, jämfört med 60 till 70 procent av dem med lägre inkomster. Däremot är skillnaden liten mellan inrikesfödda och utrikesfödda, där 70 procent respektive 68 procent rapporterar mycket bra eller bra hälsa.

Nationellt ses att ungefär 17 procent av befolkningen har en funktionsnedsättning, varav 25 procent har stora svårigheter. De upplever sitt hälsotillstånd som dåligt eller mycket dåligt tre gånger oftare, 19 procent, än övriga befolkningen, 6 procent.

Förekomst av typ 2-diabetes, hjärt-kärlsjukdomar och kroppsvikt enligt BMI

När det gäller sjukdomar relaterade till typ 2-diabetes och hjärt-kärlhälsa är dessa vanligare hos män. Typ 2-diabetes förekommer hos 9,0 procent av männen och 6,5 procent av kvinnorna. Män drabbas oftare av både stroke och hjärtinfarkt, 3,0 samt 4,1 procent, jämfört med kvinnor, 1,8 respektive 1,4 procent. För andra hjärt-kärlsjukdomar är skillnaden mindre, med något högre andel hos män jämfört med kvinnor, 7,6 procent respektive 5,6 procent.

När det gäller kroppsvikt enligt BMI är normalvikt den vanligaste kategorin bland kvinnor, 45 procent, medan övervikt är vanligast bland män, 45 procent. Fetma förekommer i lika hög utsträckning hos kvinnor och män, 20 procent, medan undervikt är ovanligt, men något vanligare bland kvinnor.

Referenser

1. Folkhälsomyndigheten, *Hälsans bestämningsfaktorer*. 2024 [cited 2024-11-28]; Available from: <https://www.folkhalsomyndigheten.se/om-folkhalsa-och-folkhalsoarbete/tema-folkhalsa/vad-ar-folkhalsa/sociala-bestamningsfaktorer/>.
2. Folkhälsomyndigheten, *Boende- och närmiljö för en god hälsa*. 2024 [cited 2024-11-28]; Available from: <https://www.folkhalsomyndigheten.se/livsvillkor-levnadsvanor/miljohalsa-och-halsoskydd/att-framja-halsa-och-forebygga-ohalsa/boende-och-narmiljo/>.
3. Folkhälsomyndigheten, *Miljöhälsorapport 2021 - Barns miljörelaterade hälsa*. 2021: Stockholm.
4. Institutet för miljömedicin (IMM), *Miljöhälsorapport 2017*. 2017: Folkhälsomyndigheten, Stockholm.
5. Folkhälsomyndigheten, *Hälsa hos personer som är utrikes födda – Skillnader i hälsa utifrån födelseland*. 2019.
6. Socialstyrelsen, *Tillståndet och utvecklingen inom hälso-, sjuk- och tandvård - Lägesrapport 2024*. 2024.
7. Folkhälsomyndigheten, *Vår livsmiljös betydelse för en god och jämlik hälsa*. 2021.
8. Folkhälsomyndigheten, *Tillgång till vistelse i grönområden - Resultat från miljöhälsoenkäten*. 2025 [cited 2025-01-24]; Available from: <https://www.folkhalsomyndigheten.se/pubreader/pdfview/140087?browserprint=1>.